

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев2 3291/2022
14.02.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији је пуномоћник Владимир Гајић, адвокат из ..., против тужене Привредна комора Србије, Београд, чији је пуномоћник Далибор Манић, адвокат из ..., ради поништаја решења о отказу уговора о раду, враћања на рад и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиље изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 251/19 од 14.04.2021. године, у седници одржаној 14.02.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужиље изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 251/19 од 14.04.2021. године.

ОДБИЈА СЕ као неоснован захтев тужене за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П1 365/16 од 23.10.2018. године, ставом првим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев и поништено решење тужене бр. .. од 25.12.2015. године и обавезана тужена да тужиљу врати на рад. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужиљи на име накнаде штете у висини изгубљене зараде за период од јануара 2016. године закључно са априлом 2018. године, исплати појединачне месечне износе, са законском затезном каматом од доспелости сваког појединог износа до исплате, све ближе изложено у том ставу изреке. Ставом трећим изреке, одбачена је тужба у делу којим је тражено да се обавезе тужена да у корист тужиље уплати припадајуће доприносе по основу личних примања запосленог код ПИО Фонда Републике Србије и Републичког фонда на име здравственог осигурања. Ставом четвртим изреке, првостепени суд се огласио апсолутно ненадлежним за поступање по тужби у делу којим је тражено да се обавезе тужена да тужиљу врати у радни однос према стручној спреми, укинуо све спроведене радње и одбацио тужбу у том делу. Ставом петим изреке, првостепени суд се огласио апсолутно ненадлежним за поступање по тужби у делу којим је тражено да се обавезе тужена да плати порез на доходак по основу личних примања као запослене у буџет

Републике Србије, укинуо све спроведене радње и одбацио тужбу у том делу. Ставом шестим изреке, обавезана је тужена да тужиљи на име накнаде трошкова парничног поступка исплати 423.476,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 251/19 од 14.04.2021. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужиље и потврђена су решења садржана у ставовима трећем и петом изреке првостепене пресуде. Ставом другим изреке, преиначена је првостепена пресуда у ставовима првом и другом изреке, тако што је одбијен као неоснован захтев тужиље којим је тражила да се поништи решење тужене бр. .. од 25.12.2015. године и да се обавеже тужена да тужиљу врати на рад, као и да јој на име накнаде штете у висини изгубљене зараде исплати појединачне месечне износе за период од јануара 2016. године закључно са априлом 2018. године, са законском затезном каматом почев од доспелости сваког појединог месечног износа до исплате, све ближе наведено у том ставу изреке. Ставом трећим изреке, преиначено је решење садржано у ставу шестом изреке првостепене пресуде тако што је одбијен као неоснован захтев да се обавеже тужена да тужиљи на име накнаде трошкова парничног поступка исплати износ од 423.476,00 динара. Ставом четвртим изреке, обавезана је тужиља да туженој накнади трошкове парничног поступка у износу од 396.000,00 динара са законском затезном каматом од дана када се остекну услови за извршење. Ставом петим изреке, одбијен је као неоснован захтев тужиље за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужиља је благовремено изјавила ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужена је дала одговор на ревизију, уз захтев за накнаду трошкова.

Врховни суд је испитао је побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11 ...10/23) и утврдио да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Битна повреда поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП, на коју се ревизијом посебно указује, није прописана као ревизијски разлог у смислу члана 407. став 1. тачка 2. тог закона. Неосновани су наводи ревизије да је другостепени суд без одржавања расправе изменио чињенично стање и правило о терету доказивања, јер је другостепени суд био овлашћен да преиначи првостепену пресуду када сматра да је чињенично стање у првостепеној пресуди правилно утврђено али да је првостепени суд погрешно применио материјално право, као и када је првостепени суд из чињеница које је утврдио извео неправилан закључак о постојању других чињеница на којима је заснована пресуда (члан 394. став 1. тачке 3. и 4. ЗПП).

Према утврђеном чињеничном стању, тужиља (која је по по занимању дипломирани ...) била је у радном односу код тужене привредне коморе на неодређено време на основу уговора о раду од 31.07.2003. године и од 25.02.2004. године, са анексима од 14.04.2005. године, 18.02.2014. године и 07.08.2014. године, на пословима „самостални саветник“ у Центру за ... (на којим пословима је радила од 15.08.2014. године). Тужена комора је донела одлуку бр. 7/36 од 26.10.2015. године о увођењу организационих промена (чија је садржина ближе изложена у првостепеној пресуди) у складу са „Анализом послова“ коју је претходно израдила консултантска кућа „Manpower Group Solutions“ (по захтеву тужене) и Елаборатом о потреби реорганизације процеса рада у Комори (који је израдио Центар за људске ресурсе тужене) које се, између осталог, односе и на унапређење ефикасности организације и

процеса рада привредне коморе као послодавца (у оквиру које је потребно прилагодити број и врсту систематизованих послова, као и број извршилаца на пословима реалним потребама и процесу реорганизације рада) јер се досадашњи модел организације и реализације пословних операција показао као економски неефикасан и у перспективи неодржив. Правилником о изменама и допунама Правилника о организацији и систематизацији радних места стручне службе Привредне коморе бр. 7/37 од 26.10.2015. године извршена је реорганизација у оквиру организационих делова код тужене, тако што је кроз брисање одређеног броја послова (укључујући и посла „самостални саветник“ у Центру за ... – члан 9.) и смањења броја извршилаца на одређеним пословима, измењен број и систематизација послова који се обављају код тужене као послодавца, у циљу повећања ефикасности и организације рада послодавца и његовог прилагођавања реалним потребама пословања.

По ступању на снагу измењеног Правилника, тужена је донела одлуку бр. 01-76/1 од 06.11.2015. године о покретању поступка утврђивања вишка запослених за чијим је радом трајно престала потреба услед брисања послова или смањења обима послова на којима су били распоређени, којом је, између осталог, одређено и да се укидају и бришу из Правилника о организацији и систематизацији и послови у организационом делу послови „самостални саветник“ у Центру за ... (које је тужиља обављала). У циљу примене критеријума за одређивање вишка запослених на пословима на којим се смањује број запослених, тужена је позвала запослене да доставе документацију која је потребна, остављајући им могућност да се добровољно изјасне да без примене критеријума буду утврђени као вишак. Предлог Програма решавања вишка запослених од 26.11.2015. године достављен је репрезентативним синдикатима код послодавца - Синдикалној организацији ПКС и Синдикату независност – ПКС, као и Националној служби за запошљавање. Након разматрања и узимања у обзир мишљења синдикалних организација, као и предлога мера достављених од стране Националне службе запошљавања, тужена је 22.12.2015. године донела коначан Програм решавања вишка запослених којим је утврђен вишак запослених за чијим је радом престала потреба услед технолошких, економских и организационих промена којима ће бити отказан уговор о раду на основу члана 179. став 5. тачка 1. Закона о раду, уз претходну исплату отпремнине. У Програму је констатовано да је објављен на огласној табли тужене одмах по доношењу и да ступа на снагу даном објављивања. Према Програму (члан 2.), на дан његовог доношења укупан број запослених на неодређено време код тужене коморе износио је 289, међу којима је 56 који обављају послове из одредбе члана 1.3. (послови који су изменама правилника укинута) и 55 који на дан његовог доношења обављају послове из одредбе члана 1.4. (послови на којима је изменама Правилника смањен број извршилаца), од чега 5 уживају заштиту од отказа уговора о раду прописану одредбом члана 187. Закона о раду, 22 се пријавило да буду утврђени као вишак без примене критеријума, за 24 је обезбеђена примена мера за запошљавање и то: рад код другог послодавца или рад са непуним радним временом у складу са одредбама Програма, тако да преосталих 86 запослених представљају вишак за чијим радом престаје потреба, којима ће радни однос код послодавца престати уз исплату отпремнине, без примене мера запошљавања, међу којима је и тужиља.

Предметним решењем тужене од 25.12.2015. године, на основу члана 179. став 5. тачка 1. Закона о раду, тужиља као запосленој код тужене на пословима „самостални саветник“ у Центру за ... отказани су уговори о уређивању права, обавеза и

одговорности од 31.07.2003. године и од 25.02.2004. године, са анексима, јер је због технолошких, економских и организационих промена код послодавца дошло до престанка потребе за обављањем послова које је обављала, с обзиром на то да су укинута, а нема могућности за њеним даљим радним ангажовањем на другим или сличним пословима, тако да је Програмом решавања вишка запослених од 22.12.2015. године утврђена као вишак запослених коме радни однос престаје отказом закључно са 31.12.2015. године, уз припадајућу отпремнину. Према извештају РФПИО 031.6-26335/2016 од 15.12.2016. године, након 21.12.2015. године тужена је пријавила на осигурање 70 лица, од којих пре истека заштитног рока из члана 182. Закона о раду 9 лица на одређено време, док су остала лица засновала радни однос на неодређено време најраније од 16.05.2016. године. Према уверењу тужене 07 бр.3/2 од 10.02.2017. године у периоду од 01.09.2015. године до 31.12.2015. године тужена није примала у радни однос нове запослене на пословима који су тужили могли да буду понуђени као мера запошљавања у смислу одредбе члана 155. став 1. тачка 5. Закона о раду, нити је у периоду од 01.01.2016. године до 01.04.2016. године примала нове запослене у радни однос на пословима на којима је тужила радила у смислу члана 182. Закона о раду. По притужби тужиле од 29.12.2015. године, и других бивших запослених, Заштитник грађана је сачинио извештај бр.6-34-3200/15 у коме је, између осталог, наведено да је Привредна комора Србије као правно лице које располаже јавним овлашћењима начином спровођења рационализације броја запослених провредила право на рад тада запослених у привредној комори укидањем одређеног броја радних места и на основу тога отпуштања више од 80 запослених (непримењивање критеријума и и др.), да би у врло кратком периоду усвајањем новог Правилника о организацији и ситематизацији радних места поново предвидела већи број радних места и запослила нове раднике. Вештачењем је утврђена висина штете на име неисплаћене зараде тужили у периоду након отказа од јануара месеца 2016. године закључно са априлом 2018. године.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је делимично усвојио тужбени захтев и поништио као незаконито решење тужене о отказу уговора о раду тужили, обавезујући тужену да тужилу врати на рад и да јој накнади штету у висини изгубљене зараде за период од јануара 2016. године закључно са априлом 2018. године (утврђеној вештачењем), са траженом законском затезном каматом (ставови први и други изреке), позивајући се на чланове 179. став 5. тачка 1. у вези чланова 153., 154., 155. и 182. Закона о раду. Руководио се тиме да је тужена комора непоступањем по налогу суда (као и захтевима заштитника грађана коме се тужила обратила) да достави релевантне податке који се односе на то да ли је код тужене постојало неко радно место које је било упражњено и на које је тужила као вишак запослених могла бити распоређена и ако је постојало да ли је то радно место попунила другим лицима пре и након доношења побијаног решења о отказу уговора у раду у смислу чланова 155. став 1. тачка 5. и 182. став 1. Закона о раду, онемогућила тужилу да у смислу члана 231. ЗПП докаже своје тврдње да је у конкретном случају дошло до „злоупотребе института технолошког вишка“ (посебно имајући у виду тврдњу да је дискримисана код тужене јер је раније била председница синдиката Привредне коморе Србије), а суд да утврди битне чињенице за оцену да ли је такве злоупотребе од стране тужене било. Одбацио је тужбу у делу захтева којим је тражено да се обавезе тужени да у корист тужиле уплати припадајуће доприносе по основу личних примања запослених код РФПИО и РФ за здравствено осигурање (став трећи изреке), закључивши да је тужба у том делу неразумљива иако је састављена од стране адвоката, па би и одлука по тако поднетом захтеву била неизвршива, применом члана 101. став 5. у вези члана 192. став 1. ЗПП. Поред тога, с позивањем на члан 16. ставови 1. и 2. ЗПП, огласио апсолутно

ненадлежним за одлучивање о делу тужбеног захтева којим је тражено да се обавезе тужена да плати порез на доходак тужиле на основу личних примања као запослене у буџет Републике Србије (став пети изреке) јер то спада у надлежност пореске управе на основу одредаба Закона о уређењу судова („Службени гласник РС“, бр. 116/08 ... 113/17), Закона о пореском поступку и пореској администрацији („Службени гласник РС“, бр. 80/02 ... 30/18) и Закона о порезу на доходак грађана („Службени гласник РС“ бр. 24/01 ... 7/18).

Другостепени суд је потврдио решења првостепеног суда садржана у ставовима трећем и петом изреке сматрајући да су донета правилном применом одредаба Закона о парничном поступку на које се позвао првостепени суд, а преиначио је првостепену пресуду у делу којим је мериторно одлучено о тужбеном захтеву, тако што га је одбио у целости. Према становишту другостепеног суда у време доношења побијаног решења о отказу уговора о раду били су испуњени услови за примену отказног разлога из члана 179. став 5. тачка 1. Закона о раду. Тужилца, на којој је био терет доказивања у смислу члана 231. ЗПП, није доказала да је тужена у смислу члана 155. став 1. тачка 5. Закона о раду имала упражњено радно место на које је могла да распореди тужилцу, нити је у току поступка на постојање таквог радног места указала. Поред тога, тужилца није доказала ни да је повређена заштитна норма из одредбе члана 182. став 1. Закона о раду која би утицала на правилност и законитост побијаног решења о отказу уговора о раду јер из садржине извештаја РФ ПИО бр.031.6-26335/16 од 15.12.2016. године (према којем је након 25.12.2015. године код тужене радни однос засновало 70 лица) произилази да најраније закључени уговор датира из маја 2016. године, што је период од пет месеци након престанка уговора о раду тужиле.

Побијана другостепена пресуда је заснована на правилној примени материјалног права.

Чланом 153. став 1. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05...75/14) је прописано да послодавац који утврди да ће због технолошких, економских или организационих промена у одређеном периоду доћи до престанка потребе за радом одређеног броја запослених на неодређено време, дужан је да донесе програм решавања вишка запослених. Чланом 155. став 1. прописано је да, између осталог, програм решавања вишка запослених треба да садржи мере за запошљавање: премештај на друге послове, рад код другог послодавца, преквалификација или доквалификација, непуно радно време али не краће од половине пуног радног времена и друге мере (тачка 5.)

Чланом 179. став 5. тачка 1. Закона о раду, прописано је да запосленом може да престане радни однос ако за то постоји оправдани разлог који се односи на потребе послодавца и то ако услед технолошких, економских или организационих промена престане потреба за обављањем одређеног посла или дође до смањења обима посла. Чланом 182. став 1., је прописано да ако откаже уговор о раду запосленом у случају из члана 179. став 5. тачка 1) овог закона, послодавац не може на истим пословима да запосли друго лице у року од три месеца од дана престанка радног односа, осим у случају из члана 102. став 2. овог закона. Ако пре истека рока из става 1. овог члана настане потреба за обављањем истих послова, предност за закључивање уговора о раду има запослени коме је престао радни однос (став 2.).

У конкретном случају, на основу Елабората о потреби реорганизације процеса рада у Привредној комори у циљу, између осталог, унапређења ефикасности организације и процеса рада послодавца, у оквиру које је потребно прилагодити број и врсту систематизованих послова, као и број извршилаца на пословима реалним потребама и процесу реорганизације рада тужена комора је донела одлуку бр. 7/36 од

26.10.2015. године о увођењу организационих промена и Правилник о изменама и допунама Правилника о организацији и систематизацији радних места стручне службе Привредне коморе бр. 7/37 од 26.10.2015. године којим је извршена реорганизација у оквиру организационих делова код тужене, тако што је кроз брисање одређеног броја послова и смањења броја извршилаца на одређеним пословима, измењен број и систематизација послова који се обављају код тужене као послодавца, у циљу повећања ефикасности и организације рада послодавца и његовог прилагођавања реалним потребама пословања. Чланом 9. овог Правилника у Центру за ... брисан је посао „самостални саветник“ и „водећи ... за развој ...“, са описом послова, које је тужилца обављала. По ступању на снагу овог Правилника, тужена је започела процедуру из чланова 153. до члана 160. Закона о раду, у оквиру које је донела Програм решавања вишка запослених 02.01. бр. 11/3 од 22.12.2015. године којим је утврђен вишак запослених за чијим је радом престала потреба услед технолошких, економских и организационих промена којима ће уговор о раду бити отказан на основу члана 179. став 5. тачка 1. Закона о раду, уз претходну исплату отпремнине, међу којима је била и тужилца јер су послови њеног радног места укинати.

И по оцени Врховног суда тужилца, на којој је био терет доказивања у смислу члана 231. ЗПП, није доказала да је предметно решење о отказу уговора о раду тужилца донето „злоупотребом института технолошког вишка“. При томе, код утврђене чињенице да су укинати послови које је тужилца обављала код тужене изменама Правилника о систематизацији радних места из новембра 2015. године услед економско-организационих промена, чије спровођење је аутономно овлашћење тужене, због чега је утврђена вишком запослених којима радни однос престаје отказом, правилно је становишта нижестепених судова да није било места примени критеријума као у случајевима када послодавци само смањују број извршилаца на једном радном месту које се не укида (члан 24. ставови 2. и 4. Закона о раду). Тужилца није доказала да је тужена у смислу члана 155. став 1. тачка 5. Закона о раду имала упражњено радно место на које је могла да је распореди, нити је у току поступка на постојање таквог радног места указала. Поред тога, тужилца није доказала ни да је повређена заштитна норма из одредбе члана 182. став 1. Закона о раду која би утицала на правилност и законитост побијаног решења о отказу уговора о раду. Према извештају бр.РФПНО од 15.12.2016. године тужена је током 2016. године засновала радни однос са 70 радника али на неодређено време тек по истеку заштитног рока из члана 82. став 1. Закона о раду (и то са лицем под редним бројем 25 дана 16.05.2016. године, док је са осталим лицима радни однос засновала у каснијим месецима).

Како су Изменама и допунама Правилника о организацији и систематизацији радних места код тужене укинати послови које је тужилца обављала до тада, то јој је и по оцени Врховног суда законито престао радни однос у поступку утврђивања вишка запослених који је правилно и законито спроведен. Следом наведеног тужена није у обавези да тужилцу реинтегрише у радни однос, нити да јој накнади штету на име неисплаћене зараде у смислу члана 191. став 1. Закона о раду, па јој зато не припада ни право ни уплату тражених доприноса из зараде.

Као неосновани су оцењени и остали ревизијски наводи јер нема доказа да је у било ком сегменту спровођења организационих промена током 2015. године тужена вршила злоупотребу „института технолошког вишка“ у односу на тужилцу, а због погрешено и непотпуно утврђеног чињеничног стања ревизија се не може изјавити у смислу члана 407. став 2. ЗПП. Супротно наводима ревизије која се позива на члан 196. став 4. Устава Републике Србије који уређује питање ступања на снагу закона и других општих аката најраније осмог дана од дана објављивања, ступање предметног

Програма решавања вишка запослених на снагу даном објављивања на огласној табли тужене, није од утицаја на другачију одлуку. Да би процедура доношења решења о отказу уговора о раду била законита Програм решавања вишка запослених мора бити донет пре доношења појединачних решења о отказу уговора о раду, док би незаконитост поступка који је претходио отказу постојала у случају да је тужиљи уговор о раду отказан пре доношења Програма решавања вишка запослених, што овде није био случај. Наиме, у конкретном случају, решење о отказу уговора о раду тужиљи донето је 25.12.2015. године са престанком радног односа 31.12.2015. године након доношења и објављивања Програма решавања вишка запослених на огласној табли послодавца у којем је констатовано да је објављен на огласној табли одмах по доношењу (22.12.2015. године) и да ступа на снагу даном објављивања.

На основу члана 414. став 1. у вези члана 420. став 6. ЗПП, Врховни суд је одлучио као у ставу првом изреке.

Захтев тужиље за накнаду трошкова за састав одговора на ревизију је одбијен јер ти трошкови нису били нужни за вођење ове парнице, у смислу члана 154. став 1. ЗПП.

На основу члана 165. став 1. Закона о парничном поступку одлучено је као у ставу другом изреке.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац,с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић